

2008. AASTA SAKSA KEELE RIIGIEKSAM

Helen Aedla

1. RIIGIEKSAMI EESMÄRGID JA RIIGIEKSAMITÖÖ PÕHIANDMED

Võõrkeele riigieksami eesmärgid lähtuvad haridusministri 16. novembri 2006. a määruse nr 40 „Õpitulemuste välishindamise põhimõtted, riigieksamitööde, põhikooli lõpueksamitööde ja üleriigiliste tasemetööde koostamise, hindamise ja tulemuste analüüsi alused” sätestatud õpitulemuste välishindamise süsteemi eesmärkidest ning riigieksamile esitatavatest nõuetest.

Riigieksamitöö koostamisel peetakse eesmärgiks kontrollida võõrkeele alaseid pädevusi Euroopa Nõukogu keeleoskustaseme B2 ligilähedasel tasemel nelja osaoskuse (kirjutamine, kuulamine, lugemine ja kõnelemine) ning keele struktuuri tundmise kaudu (vt REKK-i kodulehekülge).

Kõigil eksamiosadel on võrdne kaal: maksimaalne punktide arv iga osa eest on 20. Seega on eksamil maksimaalselt võimalik saada 100 punkti (vt tabel 1).

	Ülesannete arv	Küsimuste arv	Maksimaalne punktisumma	Aeg (min)
Kirjutamine	2		20	90
Kuulamine	3	$8 + 12 + 12 = 32$	20	35
Lugemine	4	$5 + 10 + 10 + 7 = 32$	20	50
Keelestruktuur	3	$15 + 15 + 10 = 40$	20	40
Rääkimine	3		20	15

Tabel 1. 2008. a saksa keele riigieksami osad

Võõrkeelte riigieksamitööd koosnevad kahest osast: kirjalikust ja suulisest. Eksami kirjalik osa koosneb kirjutamis-, kuulamis-, lugemis- ja keelestruktuuri osast. Suuline osa koosneb sissejuhatavast lühivestlusest eksaminandi ja intervjuueerija vahel, eksaminandi ettevalmistatud monoloogist, teemakohasest vestlusest intervjuueerija ja eksaminandi vahel ning rollimängust.

Objektiivselt hinnatavad kuulamis- ja lugemisosad koosnesid 2008. a saksa keele riigieksamitöös kumbki 32 üksikküsimusest (igaühe kaal 0,625 punkti), keelestruktuuri osa 40 üksikküsimusest (igaühe kaal 0,5 punkti).

Kirjaliku ja suulise väljendusoskuse hindamiseks kasutati vastavaid hindamisskaalasid (vt REKK-i kodulehekülge).

2. EKSAMIL OSALEJATE ANDMED JA EKSAMITÖÖ TULEMUSED

2008. a saksa keele riigieksami sooritasid kokku 566 eksaminandi, neist põhieksamil 448, lisaeksamil 1 (keskmine sooritusprotsent 70,6). Samaväärselt saksa keele riigieksamiga (tulemust arvestatakse saksa keele riigieksami tulemusena) on Eesti abiturientidel alates 2000. aastast õigus sooritada Saksamaa kõrgkoolidesse pääsemiseks nõutavaid rahvusvahelisi eksameid (Saksamaa Liitvabariigi Kultuuriministrite Konverentsi II astme keelediplomi eksam ja Saksamaa Liitvabariigi üldise kõrgkooliküpsuse eksam) saksa keeles. 2008. a sooritas eelmainitud II astme keelediplomi eksami 100 eksaminandi (keskmine sooritusprotsent 87,7) ning kõrgkooliküpsuse eksami 17

eksaminandi (keskmise sooritusprotsent 91,4). Käesolev analüüs on koostatud põhieksami tulemuste põhjal, v.a tabel 2, milles on hõlmatud kõik 2008. aastal saksa keele riigieksami sooritanud.

	2004	2005	2006	2007	2008
Eksaminandide arv	1076	1053	906	808	566
Kõrgeim tulemus ¹	100	100	100	100	100
Madalaim tulemus	12	14	20	15	21
Saadud punktide ulatus	88	86	80	85	79
Keskmine sooritusprotsent	66,7	71,4	70,4	70,5	74,2
Standardhälve ²	16,6	17,2	16,8	19,5	16,2

Tabel 2. Saksa keele riigieksami üldstatistika 2004–2008

Sarnaselt eelmistele aastatele kajastub ka 2008. a andmetes saksa keele eksamivalikute üha kahanev arv. Viimaste aastate lõikes on see püsiv tendents, mille põhjuseks ei ole pelgalt abiturientide üldarvu vähenemine, vaid eeldatavalt ka kurb tõsiasi, et alates 1997/98. õa on saksa keele õppijate arv, eriti saksa keelt A- ja B-keelena õppijate arv, pidevas languses. Saksa keelt teise või üha enam ka kolmanda võõrkeelena õppimine ei võimalda aga paljudel jõuda hea eksamisoorituse jaoks vajaliku keeleoskuseni.

Samas võib väita, et stabiilsena on püsinud riigieksamina tunnustatud rahvusvaheliste saksa keele eksameid valinute arv, mille reeglina sooritavad saksa keelt A-keelena ning süvendatult õppijad. Seega toimub eksamivalikute arvu vähenemine just saksa keelt tavaprogrammi alusel õpetavate koolide arvelt, mis saksa keele hetkeseisu arvestades on ka igati loogiline.

Kokku valisid 2008. a saksa keele riigieksami 127 kooli õpilased. Neist vaid 26 koolis (20,5 %) oli eksaminande rohkem kui 5 ja vaid 10 kooli (7,9 %), kus saksa keele eksamivalikuid rohkem kui 10.

311 (54,95%) saksa keele eksami valinud eksaminandi oli saksa keelt õppinud eelnevalt A-keelena, 210 eksaminandi (37,1%) B-keelena, 38 eksaminandi (6,7%) C-keelena ning 7 õpilase kohta vastavad andmed EHIS-es puuduvad.

Keskmine sooritusprotsent on viimaste aastate lõikes jäänud praktiliselt samaks. 2008. a eksami puhul võib küll täheldada üldise keskmise tulemuse tõusu 3,8 protsendipunkti võrra, kuid 2007. ja 2008. a saksa keele eksami valinud õpilaskontingendi võrdlevast analüüsist nähtub, et 2008. a saksa keele eksami sooritanud olid kõigis nende poolt valitud eksamiainetes keskmiselt 3 protsendipunkti võrra tugevamad kui 2007. a eksaminandid. Seega võib järeldada, et eksami raskusaste aastate lõikes on stabiilne.

Minimaalne tulemus 2008. a eksamil oli 21 punkti (1 eksaminand), seega sooritasid 2008. a sarnaselt 2005. aksamile kõik eksaminandid saksa keele riigieksami, 2007. a jäi kahel eksaminandil (15 punkti) eksam sooritamata. Tulemuse üle 90 punkti saavutasid põhieksamil 42 eksaminandi (9,4%), põhieksamil saavutatud maksimumtulemus oli 98 punkti.

¹ Tulemus punktides näitab ka tulemust protsentides

² Testitulemuste hajuvuse mõõt, mis näitab, kui hajutatud on muutuja väärtused keskväärtuse suhtes

Analüüsidest saksa keelt kas esimese-, teise- või kolmanda võõrkeelena õppinute eksamitulemusi (vastavalt 75,8%; 71,5%; 76,1%), võib öelda, et antud valimi puhul eristuvad keskmised tulemused üksteisest väga vähe, kõikides vaid 4,3% ulatuses. Veidi üllatav on saksa keelt kolmanda võõrkeelena õppinud 38 eksaminandi väga hea keskmine sooritus (76,1%), kusjuures selles eksaminandide grupis on jõutud ka 97-punktilise tulemuseni. Pea sama kõrge on keskmine sooritus ka saksa keelt esimese võõrkeelena õppinute hulgas – 75,8%, maksimumtulemus 100 punkti. Veidi madalam oli keskmine sooritus saksa keelt teise võõrkeelena õppinute puhul – 71,5%, kuid ka siin grupis on parim sooritus väga kõrge – 99 punkti. Eeltoodust nähtub, et kõrge õpimotivatsiooni ja tugeva tahte korral on väga heade tulemusteni jõudmine võimalik ka saksa keelt teise või kolmanda võõrkeelena õppides.

	Üldine M/N	Gümnaasium ³ / Täiskasvanute gümnaasium	Kutse- õppe- asutus	Suur- linna kool ⁴	Maa- konna- keskuse kool	Valla- ja väike- linna kool	Teenin- duspiir- konnata kool ⁵	Eesti õppe- keelega kool	Vene õppe- keelega kool
Eksami- nandide arv	448 176 (39,3%)/ 272 (60,7%)	430 (96%)/ 17 (3,8%)	1 (0,2%)	147 (34,1%)	100 (23,2%)	103 (23,9%)	81 (18,8%)	325 (72,5%)	123 (27,5%)
Keskmine tulemus	70,7 71,8/ 69,9	71,1/ 62,5	41	69	71,4	68,4	77,2	73,5	63,2
Keskmise tulemuse usaldus- vahemik ⁶	69,2–72,1 69,4–74,2/ 68,1–71,8	69,6–72,5 / 51,8–73,3	—	66,4– 71,6	68,2– 74,7	65,4– 71,5	74,5– 79,9	71,8– 75,1	60,5–66
Madalaim tulemus	21 21/ 26	31/ 21	—	31	33	36	38	33	21
Kõrgeim tulemus	98 98 /98	98/ 90	—	94	98	95	98	98	94
Standard- hälve	15,9 16 / 15,8	15,6/ 20,9	—	15,9	16,6	15,6	12	15,1	15,5

Tabel 3. 2008. a saksa keele riigieksami tulemused eksaminandi soo, koolitüübi, koolide asukohatüübi ja õppekeele järgi

Eksami sooritanutest oli noormehi 176 (39,3%) ja neide 272 (60,7%). Keskmine sooritusprotsent erines noormeestel ja neidudel võrreldes 2007. a (vahe 0,6%) küll pisut rohkem, kuid siiski väga vähesel määral (1,9% noormeeste kasuks) ning statistiliselt see erinevus oluline ei olnud.

Kõrvutades saksa keele riigieksami keskmisi sooritusi eesti ja vene õppekeelega koolides näeme, et juba mitmendat aastat järjest saavutatakse paremaid tulemusi eesti õppekeelega koolides, keskmiste tulemuste erinevus oli 2008. a eksamil võrreldes 2007. a veelgi suurem – 10,3%. Võrreldes keskmiste tulemuste usaldusvahemikke võib öelda, et statistiliselt on selline erinevus oluline, mis kajastub selgelt ka riigieksamil saadud tulemuse miinimum- ning maksimummäära erinevustes eesti ja vene õppekeelega koolides.

³ Päevase õppevormiga gümnaasium

⁴ Määruse mõistes Tallinn, Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve

⁵ Teeninduspiirkonnata päevase õppevormiga üldhariduskool

⁶ Alumine ja ülemine piir tähistavad keskväärtuse usaldusvahemikku (UV) usaldusnivool 95%. Kui kahel usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmiste erinevus on statistiliselt oluline (usaldusnivool 95%).

Analüüsid keskmisi tulemusi kooli asukohatüübi järgi näeme kõigepealt, et vaatamata saksa keele õppimise-õpetamise vähenemisele üldiselt, valiti saksa keele riigieksami eksamiaineks kõikjal Eestis. Enim oli eksaminande suurlinnakoolides (147, s.o 34,1%), pea võrdselt valla- ja väikelinna- (103, s.o 23,9%) ning maakonnakeskuste koolides (100. s.o 23,2%).

Parimate tulemustega eristuvad selgelt teeninduspiirkonnata üldhariduskoolid, kust eksaminande oli 81, s.o 18,8%, nende saavutatud keskmine tulemus 77,2% ületas üldist keskmist 6,5% võrra. Kõrge keskmise tagas antud koolidele muuhulgas ka eksaminandide ühtlasem tase, sest kõige madalam tulemus oli 38 punkti. Statistilisest koondkeskmisest kõrgem oli tulemus ka veel maakonnakeskuste koolides (71,4%).

Võrreldes keskmisi tulemusi koolitüübi järgi võime näha, et päevase õppevormiga gümnaasiumide lõpetajate keskmine tulemus on parem kui täiskasvanute gümnaasiumide ja kutseõppeasutuse lõpetaja tulemused, kuid statistiliselt olulisest erinevusest me rääkida ei saa, kuna eksamisooritajaid viimati mainitud koolitüüpidest on protsentuaalselt vähe (kutseõppeasutusest vaid 1) ning nende väheste individuaalsed tulemused on väga erinevad.

3. 2008. AASTA SAKSA KEELE RIIGIEKSAMI OSADE ANALÜÜS

Vaadeldgem enne üksikute riigieksami osade analüüsi üldisi andmeid ning eksamiosade keskmisi sooritusi aastate lõikes.

	2004	2005	2006	2007	2008
Kirjutamine	12,7 / 63,3	12,2 / 61,0	13,0 / 65,0	12,6 / 63,0	12,97/ 64,9
Kuulamine	13,1 / 65,6	14,7 / 73,6	13,3 / 66,7	12,9 / 64,2	14,6/ 73
Lugemine	11,9 / 59,6	13,6 / 68,1	13,3 / 66,4	12,1 / 60,5	13,8/ 69
Keele struktuur	13,1 / 65,7	11,2 / 56,1	10,8 / 54,2	12,1 / 60,5	12,2/ 61
Rääkimine	15,7 / 78,4	16,2 / 81,2	16,2 / 81,0	16,5 / 82,4	16,98/ 84,9

Tabel 4. Keskmine punktide arv ja sooritusprotsent saksa keele riigieksami osades 2004–2008

Tabelist 4 nähtub, et 2008. a eksaminandid on saavutanud võrreldes kahe eelneva eksamiaastaga sama häid ja kõrgemaid keskmisi tulemusi kõigis eksamiosades, mis on tulenevalt kontingendi tugevuse analüüsist (vt eespool, lk. 2–3) ka põhjendatud. Võrreldes 2007. a eksamitulemustega näitasid eksaminandid oluliselt paremat sooritust lugemisosas (8,5%), aga ka kuulamisosas (8,8%), samuti on aasta-aastalt tõusnud eksami suulise osa keskmine tulemus (võrreldes 2007. a 2008. a veel 2,5%). Pea samaks on jäänud kirjutamis- ja keelestruktuuriosa keskmine tulemus.

Suuremad kõikumised just kuulamis- ja lugemisosas tulemuste puhul võivad osaliselt olla tingitud autentsete lähtetekstide erinevustest, mis on kohandatud eksami vajadustele. Eeldatavalt aga ka sellest, et võrreldes eelmise aasta eksamitööga oli just neis eksamiosades varieeritud ka teksti ning ülesandetüüpe. Kuulamisosas oli võrreldes varem kasutusel olnud ühe ja kahe tekstiga 2008. a eksamitöö ülesanded koostatud kolmel erineval teemal ja eritüübilise teksti (sh lühitekstid) kohta. Lugemisosas kasutati ühe sobitusülesande asemel eelnevalt eksamitöös mitte kasutusel olnud *jah/ei/info puudub* vastusega ülesannet. Kõrgema soorituse üheks võimalikuks põhjuseks võib ka olla, et eksaminandide jaoks 2007. a eksamil esimest korda kuulamisosas esinenud kuuldu põhjal lausete täiendamist nõudev ülesanne ning lugemisosas loetu põhjal sõnaseletuste sobitamine õnnestus 2008. a eksamiandidel juba paremini, kuna selle kallal oli rohkem tööd tehtud.

Kirjutamisosas loob eksaminand hinnatava teksti ise vastavalt oma võimetele ja oskustele, suulises osas väljendab end oma võimete kohaselt ning keelestruktuuride puhul lähtutakse eksamiülesannete koostamisel saksa keele ainekavas loetletud ja seega keeletunnis läbitud grammatikateemadest. Potentsiaalne võimalus lähteülesande raskusastme varieerumiseks on seega tänu autentsele alusmaterjalile suurem just lugemis- ja kuulamisosas.

Maksimumtulemus 20 punkti saavutati kõigis eksamiosades; eksaminande, kelle sooritus hinnati 0 punktiga, oli vaid kirjutamisosas puhul.

3.1 Kirjutamisosas tulemused

2008.a saksa keele riigieksami kirjutamisosas sarnanes ülesehituselt varasematele aastasele ning koosnes kahest ülesandest kogupikkusega $320 \pm 10\%$ sõna. Võrreldes 2007.a kirjutamisülesannetega ei olnud eksamiülesannete tööjuhises eksaminandile antud nõutava sõnade arvu puhul vahemikke ning kogu kirjutamisosas lõikes oli sõnade arv tõusnud veel 20 sõna võrra. Sellega jõudis lõpule eesmärgiks seatud järkjärguline nõutud sõnade arvu tõus, mis tuleneb erinevate keeleeksamite võrreldavuse ning eksaminandidele esitatavate ühtlaste nõudmistega ning raamtingimuste vajadusest. Siinkohal võib öelda, et enamik eksaminandidest tuli nõudmistega edukalt toime, seda enam, et kirjutamisosas lisandus 2008. a eksamil 10 minutit kirjutamisaega. Esines vähe kirjutisi, kus eksaminand kaotas punkte kirjutatu lühiduse tõttu, sageli ei olnud antud kirjatööd ka ülejäänud aspektides, eriti sisu aspektist nõuetekohased. Vaatamata sellele, et kirjutamisosas kujundus muutus juba 2007. a eksamil, leidis kahjuks endiselt üksikuid eksaminande, kes olid puhtandi kirjutanud mustandi kohale ja vastupidi.

Kirjalikku väljendusoskust kontrolliti kahe erinevat tüüpi ja erineva pikkusega ülesandega:

Ülesanne 1

Lühiartikli kirjutamine etteantud situatsiooni põhjal. Soovituslik aeg ülesande täitmiseks 20 minutit, nõutud sõnade arv $100 \pm 10\%$ sõna, maksimaalne võimalik punktide arv 5.

Eksaminandid pidid kirjutama saksa ajakirjale *Spiegel* lühiartikli/arvamusloo teemal "Hea õpetaja" ning põhjendama selles oma arvamust.

Ülesanne 2

Argumenteeriv arvamusavaldus etteantud teemal. Soovituslik aeg ülesande täitmiseks 70 minutit, nõutud sõnade arv $220 \pm 10\%$ sõna, maksimaalne võimalik punktide arv 15.

Eksaminandid pidid avaldama arvamust teemal "Rohkem keeli – rohkem võimalusi?" ("*Mehr Sprachen – mehr Möglichkeiten?*") ja poolt- ning vastuargumente vaagides esitama oma põhjendatud seisukoha. Lisaks konkreetsele teemapüstitusele olid eksaminandide käsutuses ka teema avamist toetavad selgitused.

Eksamitööd kontrollisid hindamisjuhendi alusel kaks sõltumatut hindajat, kes olid eelnevalt läbinud hindamise standardiseerimise. Kui esimese ja teise hindaja antud punktide vahe oli suurem kui neli punkti, hindas eksamitööd ka kolmas hindaja, lõpptulemuse otsustas kahe lähema tulemuse keskmine. Kolmandale hindamisele läks 2008. a eksamil 9 kirjutamisosas tööd.

Alljärgnevas tabelis on ära toodud kirjutamisosa tulemused:

	Üldine M/N	Gümnaasium/ Täiskasvanute gümnaasium	Kutse- õppe- asutus	Suur- linna kool	Maa- konna- kesku- se kool	Valla- ja väike- linna kool	Teenin- duspiir- konnata kool	Eesti õppe- keelega kool	Vene õppe- keelega kool
Eksami- nandide arv	448 176 (39,3%)/ 272 (60,7%)	430 (96%)/ 17 (3,8%)	1 (0,2%)	147 (34,1%)	100 (23,2%)	103 (23,9%)	81 (18,8%)	325 (72,5%)	123 (27,5%)
Keskmine tulemus	12,97 (64,9%) 12,6 (63%)/ 13,2 (66%)	13,1 (65,5%)/ 9,7 (48,5%)	4,5 (22,5%)	12,8 (64%)	12,9 (64,5%)	12 (60%)	15,3 (76,5%)	13,5 (67,5%)	11,6 (58%)
Keskmise tulemuse usaldus- vahemik	12,6–13,4 11,9–13,3/ 12,7–13,7	12,7–13,5/ 7,3–12,1	—	12,1– 13,5	12,1– 13,7	11,2– 12,7	14,6– 16,1	13–13,9	10,9– 12,4
Madalaim tulemus	0 1 (5%)/ 0	1 (5%)/ 0	—	1 (5%)	1 (5%)	1 (5%)	1 (5%)	1 (5%)	0
Kõrgeim tulemus	20 (100%) 20/ 20	20/ 18	—	20 (100%)	20 (100%)	19 (95%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)
Standard- hälve	4,2 4,6/ 3,9	4,1/ 4,7	—	4,4	3,9	4	3,4	4	4,4

Tabel 5. 2008. a saksa keele riigieksami kirjutamisosa tulemused eksaminandi soo, koolitüübi, koolide asukohatüübi ja õppekeele järgi

Kirjutamisosa keskmine tulemus oli 12,97 punkti (64,9%), olles 1,9% võrra kõrgem kui 2007. a ning praktiliselt samaväärne 2006. a tulemusega. Seega võib öelda, et üldiselt tulid eksaminandid kirjutamisülesannetega edukalt toime. Küll aga on kirjutamisosa tulemus kirjalike osade lõikes alles kolmas tulemus kuulamis- ja lugemisosa järel, veidi madalam on ainult keelestruktuuriosa tulemus.

Eesti õppekeelega koolide keskmised tulemused on vene õppekeelega koolide keskmistest tulemustest oluliselt paremad ning erinevus 9,5% on ka statistiliselt oluline (vt keskmiste tulemuste usaldusvahemikku tabelis 5).

Võrreldes kirjutamisosa keskmisi tulemusi eksaminandide soo järgi, näeme, et neidude kirjalik eneseväljendusoskus on veidi parem. Samas ei ole see 3 protsendipunkti võrra erinev tulemus statistiliselt oluline.

Koolitüübi järgi tulemuste võrdlusest nähtub, et kõrgeim keskmine sooritusprotsent (65,5) on päevases õppevormis gümnaasiumide lõpetajatel, keda on saksa keele riigieksami valinute hulgas selge enamus.

Kooli asukohatüübi järgi kirjutamisosa keskmisi tulemusi võrreldes eristuvad selgelt kõrgemate tulemuste poolest teeninduspiirkonnata koolid (76,5%). Suurlinna-, maakonnakeskuste ning valla- ja väikelinnade koolide tulemused, mis omavahel statistiliselt oluliselt ei erine, on üle 10% madalamad.

Aspektid		Keskmine tulemus punktides	Keskmine sooritusprotsent	Madalaim tulemus punktides	Kõrgeim tulemus punktides	Standardhälve
1. ülesanne:	sisu	1,86	74,5	0	5	1,2
	vorm	0,33	66,5			
	keeleline õigsus	1,15	57,3			
2. ülesanne:	sisu	3,24	64,9	0	15	3,3
	teksti ülesehitus	1,51	75,4			
	väljendusoskus	2,79	69,8			
	grammatika	2,09	52,2			
Kogu kirjutamisosa		12,97	64,9	0	20	4,2

Tabel 6. 2008. a saksa keele riigieksami kirjutamisosa keskmised tulemused hinnatud aspektide kaupa

Sarnaselt eelmistele eksamiaastatele osutus 2008. a eksaminandidele mõlema ülesande lõikes ootuspäraselt kõige raskemaks keelelise õigsuse, eriti grammatika aspekt. Kõigi hinnatud aspektide puhul olid esindatud nii miinimum- kui ka maksimumtulemused.

Järgnevalt mõned kokkuvõtavad tähelepanekud eksamitööde hindajatelt ülesannete kaupa:

1. Lühiartikkel

Valdav osa eksamitööd oli kirjutatud nõuetekohaselt. Siiski esinesid mõned üksikud tööd, kus eksaminand ei saanud aru ülesande püstitusest. Näiteks oli eksaminand aru saanud, et tema ülesandeks on ajakirjas Spiegel avaldatavas kirjas lugejaid üles kutsuda antud teemal kirjutama ja toimetusse arvamust saatma. Mõnedel juhtudel eksiti teksti vormistamisega ning lühiaartikli asemel kirjutati poolametlik kiri. Vaatamata sellele, et viimastel aastatel on kirjutamisosa ülesanded järjekindlalt nõudnud oma seisukohtade põhjendamist, esines endiselt pelgalt kirjeldavaid töid.

2. Argumenteeriv arvamuse avaldus

Mitmekeelsuse teema on viimasel ajal ka Eesti ühiskonnas üha suureneva tähelepanu objektiks, sellest kirjutatakse ja räägitakse palju. See kajastus ka eksaminandide kirjutistes, kes leidsid rohkelt pooltargumente ning suutsid neid enamjaolt ka näidete varal illustreerida. Loogiline on, et üsna vähe leidis eksaminandide töödes mõtteid erinevate keelte õppimise vastu. Siiski tunti erinevate keelte ja kultuuride tundmaõppimise taustal muret oma emakeele piiratud oskuse ja valesti kasutamise pärast, samuti nähti paljude keelte paralleelselt õppimise puhul ohtu, et üheski neist ei jõuta väga hea keeleoskuseni.

Kuna aga mitmete keelte õppimine, sagedane reisimine ja isegi töötamine teises kultuuri- ja keeleruumis on tänastele eksaminandidele igati tuttav teema, siis sisu esitusega saadi küllaltki hästi hakkama. Siiski tuleks eksamiks valmistujate tähelepanu ikka ja jälle juhtida argumenteerivale kirjutamisele omaste aspektidele nagu vaatenurkade mitmekülgsus, väidete põhjendamine jne. Üheks silmatorkanud probleemiks, seda eriti madalama keeleoskusega eksaminandide puhul, oli ühete ja samade mõtete pidev kordamine, samuti teemast liiga kaugale minek.

Teksti ülesehituse ja erinevaid osi siduvate üleminekutega tulevad eksaminandid üha paremini toime, kasutatakse palju sel otstarbel koolitusel esitatud väljendeid.

Keeleliselt esinevad kirjutajatel aasta-aastalt ühed ja samad tüüpilised vead.

Grammatika:

- lauseehituse vead, eriti sõnade järjekord kõrvallauses
- eessõnade kasutamine
- tegusõnade, eriti ebareeglipäraste tegusõnade ja modaalverbide pööramine
- omadussõna käänamine
- tegusõnade rektsioon (palju emakeele mõjusid)
- umbmäärase asesõna "man" kasutamine (man/er vahelduv kasutamine ühes lauses)

Sõnavara:

- kindlate väljendite/sõnagruppide vigane kasutamine
- palju otsetõlkeid emakeelest
- tugev inglise keele mõju (inglisekeelsed sõnad või ingliskeelsest tüvest moodustatud sõnad tekstis)

Õigekiri:

- suur ja väike algustäht
- kirjavahemärkide, eelkõige koma kasutamine
- **ß** versus **ss** kasutamine (nt vale kirjpilt *muß, daß* jne)
- uus nähtus: sõnavaraliselt üsnagi head ja kergelt loetavad tööd, mis on aga nõ ortograafiavabad (meedia vahendusel, arvatavasti eelkõige televiisorist õpitud keel)
- lohakas, kuni loetamatu käekiri

Hindajate üldine tähelepanek on, et põhieksamil on vähe väga hea sooritusega töid, kuna paljud sisuliselt väga head kirjutised sisaldavad lubamatult suurel hulgal keelevigu, tihti just ortograafia vallas. Teksti ülesehituse ja argumentatsiooniga on üldjoontes hästi. Siinkohal ei tohiks muidugi unustada, et suur hulk tublisid saksa keele õppijaid sooritab gümnaasiumi lõpetamisel edukalt rahvusvahelisi saksa keele eksameid, kus kirjutamisosale esitatakse väga kõrgeid nõudmisi. Siiski võib ka nende tööde puhul täheldada just ortograafiavigade sagenemist.

Raskusastmelt olid kirjutamisosa ülesanded eksaminandide jaoks progresseeruvad, ülesannete keskmised tulemused vastavalt 66,9% ja 64,2%.

3.2 Kuulamisosa tulemused

Kuulamisosa eesmärk on kontrollida eksaminandide oskust saksakeelsest kõnest aru saada. Õppekavas loetletud teemade piires peavad eksaminandid mõistma saksa keelt emakeelena kõnelevate inimeste normaalses kõnetempos toimuvat suhtlust, erinevate kõnelejate olmeteksti ja telefoni teel edastatud teateid, samuti suutma jälgida raadio- ja TV-uudiseid, teateid ning lühiloengut. Erinevate ülesannete kaudu kontrollitakse nii teksti põhisisust kui ka detailidest arusaamist.

2008. a eksami kuulamisosa koosnes 32 üksikküsimusest, mis jagunesid kolme erinevat tüüpi ja erineva raskusastmega ülesande vahel. Esimest korda kasutati alustekstidena kolme erinevat teemat eriliigilist teksti, sh lühitekste. Esimeses ülesandes oli tegu lühikeste raadiouudistega, teises ülesandes kaheks osaks jagatud dialoogilise teksti – intervjuuga. Kolmas ülesanne põhines tekstiliigil raadioülevaade, mida kuulates oli eksaminandidel võimalus osa saada maailma pikima mehe eluolust („*Weltgrößter Mann*”). Kõiki tekste kuulati kaks korda. Esimeses ülesandes (8 õige-vale tüüpi üksikküsimust) oli eksaminandidel kuuldu põhjal vaja otsustada, kas väljapakutud pealkirjad sobivad lühiauudiste sisuga. Teise kuulamisteksti „*Spielleautor als Beruf*” puhul oli

eksaminandidele esitatud 12 kolme valikuga valikvastusküsimust. Kolmanda kuulamisteksti juurde oli koostatud nn poolavatud ülesanne, kus eksaminandidel tuli anda lühivastused 12 küsimusele. Eksaminandide vastuste puhul ei arvestatud õigekirja- ja grammatikavigu juhul, kui need ei muutnud sõnade tähendust.

	Üldine M/N	Gümnaasium/ Täiskasvanute gümnaasium	Kutse- õppe- asutus	Suur- linna kool	Maa- konna- kesku- se kool	Valla- ja väike- linna kool	Teenin- duspiir- konnata kool	Eesti õppe- keelega kool	Vene õppe- keelega kool
Eksami- nandide arv	448 176 (39,3%)/ 272 (60,7%)	430 (96%)/ 17 (3,8%)	1 (0,2%)	147 (34,1%)	100 (23,2%)	103 (23,9%)	81 (18,8%)	325 (72,5%)	123 (27,5%)
Keskmine tulemus	14,6 (73%) 15,4 (77%)/ 14,1 (71%)	14,7 (73,5%)/ 13,2 (66%)	14,4 (72%)	13,9 (69,5%)	15,1 (75,5%)	14,1 (70,5%)	16,2 (81%)	15,6 (78%)	12,1 (60,5%)
Keskmise tulemuse usaldus- vahemik	14,3–15 14,8–15,9/ 13,7–14,6	14,7/ 13,2	—	13,2–14 ,5	14,4–15 ,8	13,3– 15	15,6– 16,8	15,2- 15,9	11,5- 12,8
Madalaim tulemus	2 (10%) 4 (20%)/ 2 (10%)	2 (10%)/ 5 (25%)	—	4 (20%)	6 (30%)	2 (10%)	11 (55%)	2 (10%)	4 (20%)
Kõrgeim tulemus	20 (100%) 20/ 20	20 (100%)/ 19 (95%)	—	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)
Standard- hälve	3,8 3,6/ 3,9	3,8/ 4,9	—	3,9	3,7	4,2	2,6	3,3	3,7

Tabel 7. 2008. a saksa keele riigieksami kuulamisosa tulemused eksaminandi soo, koolitüübi, koolide asukohatüübi ja õppekeele järgi

Kuulamisülesannetega tulid eksaminandid väga hästi toime. Keskmine tulemus 14,6 punkti ehk 73% (vt tabel 7) on kirjalike osade kõige kõrgem tulemus ning võrreldes 2007. a eksamiga on see tõusnud 1,7 punkti ehk 8,8% võrra.

Ka kuulamisosa ülesannete sooritamisel olid eesti õppekeele koolide lõpetajad edukamad kui vene õppekeele koolide lõpetajad, keskmiste tulemuste erinevus 10,3% on statistiliselt oluline.

Kuulamisosa keskmiste tulemuste võrdlus eksaminandide soo järgi näitab statistiliselt olulist erinevust, sarnaselt 2007. a näitasid meessoost eksaminandid 6% võrra paremaid tulemusi.

Koolitüübi järgi võrrelduna saavutasid kõige kõrgemad tulemused gümnaasiumide õpilased (73,5%).

Kooli asukoha järgi eristusid kõrgema keskmise sooritusprotsendi poolest teeninduspiirkonnata koolid (81%). Veidi madalamad olid tulemused maakonnakeskuste, valla- ja väikelinnakoolide ning suurlinnakoolide õpilastel, kelle keskmiste erinevus ei ole statistiliselt oluline.

	Keskmine sooritusprotsent	Madalaim tulemus (%)	Kõrgeim tulemus (%)	Standardhälve
Ülesanne 1 (5 punkti)	73,4	0	100	1
Ülesanne 2 (7,5 punkti)	74,5	13,3	100	1,6
Ülesanne 3 (7,5 punkti)	71,4	0	100	1,8
Kogu kuulamisosa (20 punkti)	73	10	100	3,8

Tabel 8. 2008. a saksa keele riigieksami kuulamisosa ülesannete tulemused

Analüüsid kuulamisosa ülesannete kaupa näeme (vt tabel 8), et 1. ülesande (üksiküsimused 1–8) keskmine tulemus oli 73,4%. Kõige raskemaks osutusid eksaminandidele 1., 6. ja 7. üksiküsimus, keskmised sooritused vastavalt 61%, 61% ja 47%. Antud küsimustele vastavad alustekstid käsitlesid teemadena majandust, kirjandust ning kuritegevust. Raske on öelda, mis eksaminande nende küsimuste puhul eksitada võis, võib vaid oletada, et madalama keeleoskusega õpilaste puhul jäi teksti, eriti aga pealkirjade mõistmine puuduva sõnavara taha.

Kuulamisosa 2. ülesandes (üksiküsimused 9–20) tuli eksaminandidel leida kolmest valikvastusest sobiv. Valikvastustega küsimused osutuvad eksaminandide jaoks juba mitmendat aastat järjest kõige lihtsamaks, väga madala sooritusprotsendiga küsimusi ei olnud. Kõige rohkem eksimusi tõi kaasa 11. küsimus, kus küsiti ühe kindla messi sihtgruppi. Kuna aga tekstis räägiti kahest erinevast messist, ei kuulanud eksaminandid eeldatavalt piisava tähelepanuga ning vastasid esimesena kuulnud messikirjeldusest lähtuvalt.

Kuulamisosa 3. ülesande (üksiküsimused 21–32) keskmiseks sooritusprotsendiks oli 71,4%, mis võrreldes 2007. a poolavatud ülesandega (56,4%) oli oluliselt kõrgem. Siiski tuleb tõdeda, et viie üksiküsimuse puhul jäi keskmine sooritus alla 50% (üksiküsimused nr 21, 23, 25, 27 ja 29). Neist küsimustest nelja puhul olid vastused olemas teksti pindmises struktuuris ehk siis küsiti detailset infot, konkreetseid tekstis välja toodud andmeid, vaid ühe (nr 23) puhul oli eksaminandidel vaja järeldada ja selgitada. On ootamatu, et kõige raskemaks osutunud küsimus nr 29 (keskmine sooritus vaid 28%) küsis alalist elukohta ning piisanud oleks Kirde-Ukraina nimetamisest.

Kas eksitas eksaminande ilmakaare või riiginimetus, seda on raske öelda, kuid hindajate tähelepanekutest nii sel kui eelmisel eksamiaastal võib välja tuua, et riikide ja rahvuste nimetused ning kirja pilt on kindlasti üks teema, mis vajab rohkem tähelepanu. Samuti tuleb meele pidada, et kuigi kuulamistesti puhul hinnatakse kuuldu mõistmist ning õigekirja- ja grammatikavigu ei arvestata, kuniks need ei muuda sõnade tähendust ehk sisu, tuleb vastuste formuleerimisel olla tähelepanelikum ja püüda jälgida ka keelelise korrektsuse aspekti. Vaid mõned näited: saksa keele tegusõnadele on omased erinevad eesliited ja paraku kaasneb nendega koheselt ka erinev tähendus, eestikeelne kirja pilt ei ole ka kahes keeles sarnaste sõnade puhul saksa keelt emakeelena rääkijale enam mõistetav jne. Eraldi tahaks tulevasi eksaminande üles kutsuda ka oma vastuste puhul loogiliselt mõtlema. On küsimusi, mille puhul ei piisa küll ainult loogikast ja mis igal juhul eeldavad teksti kuulamist, kuid kindlalt valesid vastuseid õnnestub sel juhul vältida. Mõned näited seda tüüpi vigadest: Maailma pikim inimene ei ole eeldatavalt tavamõõtudes, kindlasti aga mitte alla meetri pikkune, sama kehtib jala numbri 37 kohta jms. Kindlasti tuleks tähelepanu pöörata ka sellele, et üsna tihti antakse tekstis ühe küsimuse lahendamiseks infot mitmel korral ehk siis korratakse infot teises sõnastuses ning kuigi kuulamisosa küsimused esitatakse hea tava kohaselt lineaarselt tekstis oleva infoga, ei tohiks heituda reeglina ülesande

lõpuosas esinevatest küsimustest, mille puhul eksaminandilt oodatakse kogu kuulud teksti põhjal järelduse tegemist või vastuse tuletamist.

Eksamitööde analüüsist nähtub, et kuigi õpilastel on eksamitöös poolavatud ja avatud ülesannete korral ette nähtud koht märkmete tegemiseks, kasutatakse seda võimalust vähe. Kuna aga paljude küsimuste või lünkade puhul on võimalik ka ümbersõnastamine läbi sünonüümse väljenduse ning ülesande lõpus on vastuste formuleerimiseks antud piisavalt aega, oleks see kindlasti abiks. See laseks esimese kuulamise ajal keskenduda rohkem tekstile kui tervikule, seega paremini teksti sisu mõista.

Kuulamisosa kokkuvõtteks võib öelda, et see osutus 2008. a kergemaks kui kahel eelneval aastal. Kas see on tingitud ülesandetüüpide ning tekstiliikide varieerimisest võrreldes kahe eelneva eksamiaastaga või sellest, et eelmisel aastal uue tüübina kajastunud ülesandeid on rohkem harjutatud, see jääb vast iga eksaminandi puhul siiski individuaalseks. Enim raskusi valmistasid endiselt detailset mõistmist eeldavad küsimused. Ülesanded ei osutunud eksaminandide jaoks raskusastmelt progresseeruvaks – 2. ülesanne osutus kergemaks kui 1. ülesanne. 3. ülesanne, mille puhul oli erinevalt kahest esimesest kinnisest ülesandest tegu avatud ülesandega, osutus eeldatavalt kõige raskemaks ja täitis seega oma eesmärgi, eristades tugevaid eksaminande nõrgematest.

3.3 Lugemisosa tulemused

	Üldine M/N	Gümnaasium/ Täiskasvanute gümnaasium	Kutse- õppe- asutus	Suur- linna kool	Maa- konna- kesku- se kool	Valla- ja väike- linna kool	Teenin- duspiir- konnata kool	Eesti õppe- keelega kool	Vene õppe- keelega kool
Eksami- nandide arv	448 176 (39,3%)/ 272 (60,7%)	430 (96%)/ 17 (3,8%)	1 (0,2%)	147 (34,1%)	100 (23,2%)	103 (23,9%)	81 (18,8%)	325 (72,5%)	123 (27,5%)
Keskmine tulemus	13,8 (69%) 14,3 (71,5%)/ 13,5 (67,5%)	13,9(69,5%)/ 12,9 (64,5%)	8,8 (44%)	13,3 (66,5%)	14,2 (71%)	13,4 (67%)	15 (75%)	14,6 (73%)	11,9 (59,5%)
Keskmise tulemuse usaldus- vahemik	13,5–14,2 13,8–14,8/ 13,1–14	13,5–14,2/ 10,9–15	—	12,8– 13,9	13,5–15	12,7– 14,1	14,4– 15,6	14,2– 14,9	11,3– 12,5
Madalaim tulemus	4 (20%) 4/ 4	4 (20%)/ 6 (30%)	—	13 (65%)	15 (75%)	13 (65%)	16 (80%)	4 (20%)	4 (20%)
Kõrgeim tulemus	20 (100%) 19 (95%)/ 20 (100%)	20(100%)/ 19 (95%)	—	19 (95%)	20 (100%)	19 (95%)	19 (95%)	20 (100%)	19 (95%)
Standard- hälve	3,6 3,4/ 3,7	3,5/ 4	—	3,6	3,8	3,6	2,9	3,4	3,2

Tabel 9. 2008. a saksa keele riigieksami lugemisosa tulemused eksaminandi soo, koolitüübi, koolide asukohatüübi ja õppekeele järgi

Analüüsid lugemisosa tulemusi eksaminandide soo järgi näeme, et kuigi meessoost eksaminandide keskmine tulemus on 4% parem kui naissoost eksaminandide keskmine tulemus, ei ole see erinevus statistiliselt oluline (usaldusvahemikel on teatud kattuvus).

Lugemisosa keskmiste tulemuste võrdlus eksaminandide õppekeele järgi näitab eesti õppekeelega õppurite paremust, 13,5%ne erinevus on statistiliselt oluline.

Kooli asukohatüübi tulemusi analüüsid näeme, et parim keskmine tulemus on teeninduspiirkonnata koolide lõpetajatel (75%), kuid statistiliselt ei ole oluliselt erinev maakonnakeskuste gümnaasiumide lõpetajate keskmine tulemus. Statistiliselt oluliselt erineva grupi moodustavad suurlinnade ning valla- ja väikelinnade koolide keskmised tulemused.

Lugemisosa koosnes 32 üksiküsimusest, sisaldades kolme erinevat liiki teksti – reklaamtekstid, ajakirjanduslik ülevaade ja pikem lehelugu – ning nelja eritüübilist ülesannet.

	Keskmine sooritusprotsent	Madalaim tulemus (%)	Kõrgeim tulemus (%)	Standardhälve
1. ülesanne (3,125 punkti)	76	0	100	0,7
2. ülesanne (6,25 punkti)	62	16	100	1,0
3. ülesanne (6,25 punkti)	72,4	16	100	1,45
4. ülesanne (4,375 punkti)	69,7	0	100	1,3
Kogu lugemisosa (20 punkti)	69	20	100	3,6

Tabel 10. 2008. a saksa keele riigieksami lugemisosa ülesannete tulemused

Esimene lugemisülesanne “*Ein passendes Reiseziel*” (üksiküsimused 1–5) oli sobitusülesanne, milles tuli kokku viia väide ja sobiva reisi reklaamkuulutus. Viiele väitele sobivad tekstid tuli leida kas 8 valiku hulgast või siis nentida, et antud isiku(te)le sobivat reisi kuulutuste hulgas ei ole.

Teine lugemisülesanne (üksiküsimused 6–15) “*Die deutsche Generation*” oli ülevaatel põhinev alternatiivvastustega *jah-ei-info puudub* tüüpi ülesanne, mis saksa keele riigieksamil oli kasutusel esimest korda.

Kolmas ja neljas lugemisülesanne põhinesid ühel ja samal pikemal ajakirjanduslikul tekstil “*Golf für jedermann*”. Kolmas ülesanne (üksiküsimused 16–25) oli traditsiooniliselt kolme valikuga valikvastusküsimustega ülesanne, mis põhines konkreetsetes tekstilõikudes sisalduva info mõistmisel. Eksaminandil tuli iga konkreetse lõigu puhul otsustada, milline kolmest väitest annab korrektselt edasi lõigu sisu. Neljandas ülesandes (üksiküsimused 26–32) pidi eksaminand sobitama tekstis leiduvaid allajoonitud sõnu ülesandes esitatud sünonüümsete vastete ehk sõnakirjetega. Ülesande muutis keerukamaks see, et tekstis markeeritud sõnade arv oli suurem kui ülesandes esitatud sõnakirjete arv.

Analüüsid lugemisosa ülesannete ja üksiküsimuste kaupa näeme (vt tabel 9 ja 10), et 1. ülesande (üksiküsimused 1–5) keskmine tulemus oli 76%. Kõigi viie küsimuse puhul jäi keskmine sooritusprotsent üle 60%, mistõttu võib väita, et eksaminandid said ülesandega edukalt hakkama. Kõige madalam sooritus oli küsimuse nr 4 puhul (66%), kus suusafännidele oli vaja leida nende jaoks atraktiivne ning nende soovidele vastav reisisihtkoht. Õige vastuse leidmine ei olnud raske,

kuna talvepuhkusega olid sisult seotud vaid kaks kuulutust, neist üks pensionäridele, reklaamides Ibizal valitsevat vaikelu talveperioodil.

Lugemisosa 2. ülesande (üksiküsimused 6–15) puhul tuli eksaminandidel otsustada kolme alternatiivvastuse *jah-ei-tekstis info puudub* vahel. Veidi üllatav oli tõsiasi, et just see ülesandetüüp osutus 2008. a riigeksami lugemisosa kõige raskemaks (keskmine sooritus 62%). Ühelt poolt võiks seda selgitada asjaoluga, et antud ülesandetüüp oli eksamitöös esimest korda, samas väga sarnast ülesandetüüpi *õige-vale-vastusega* ülesannet on kasutatud juba aastaid saksa keele põhikooli lõpuksamil. Kolme üksiküsimuse (nr 8, 11 ja 13) puhul jäi sooritus alla 40%, (vastavalt 25%, 37% ja 34%). Kõige madalama sooritusprotsendi tõi kaasa küsimus, kas loo peategelane on lõpetanud Saksamaal levinud koolitüübi Hauptschule. Tekstis räägiti aga selgelt, et Aylin on sooritanud abituuriumieksamid, mida teatavasti on Saksamaal võimalik teha vaid gümnaasiumis, et jätkata õpinguid ülikoolis. Kuna räägiti ka üldisemalt immigrantidest noorte hariduse ja kooliteega seonduvatest probleemidest, võis eksaminandidel olla raskusi Aylini kui positiivse näite eristamisega paljudest teistest. Vajalike kultuuriteadmiste kõrval, mida riikliku õppekava võõrkeelte ainekava keeleteadmiste kõrval maatundmise aspekti raames koolilõpetajatelt kindlasti eeldab, oleks õige vastuse leidmisel pidanud abiks olema ka antud kontekstikohane sõnavara nagu nt *Abitur bestehen*, *Leistungskurs* jne. Küsimuse nr 11 vastus sisaldas teksti ühes konkreetses lauses, mida küsimuses esitatud väide parafraseeris. Kas jäi paljude õige vastus konstruktsiooni *zwar ... aber* mittemõistmise taha või oli probleem milleski muus, seda ei ole võimalik nii täpselt väita. Küll aga võiks ja peaks olema gümnaasiumi keeletundides käsitletud graafikute ja skeemide kirjeldamise sõnavara, mida ka see lause tekstis sisaldas (*“Zwar steigt der Anteil der Migrantenkinder mit Abitur, ...”*). Küsimuse nr 13 puhul võis nii mõnegi õpilase jaoks raskusi tekitada väites sisaldunud verbi *“benachteiligen”* mittetundmine, sest tekstis oli antud info konkreetset olemas. Küll tuli eksaminandidel selle küsimuse puhul üldistada ja loetud info põhjal järeldada, et õige vastus on jaatav. Nimelt väideti tekstis, et IGLU-uuringu kohaselt saavad immigrantidest lapsed juba algkoolis samade tulemuste eest halvemaid hindeid kui saksa lapsed ja et see loomulikult mõjutab nende edasist haridusteed, liikumisel järgmistesse koolitüüpidesse.

Lugemisosa 3. ülesande (üksiküsimused 16–25) keskmiseks sooritusprotsendiks oli 72,4% ning ühegi selle ülesande üksiküsimuse keskmine sooritus ei jäänud alla 60%, enamikel pigem üle 70%, mis on väga kõrge tulemus. Kõige madalam oli sooritusprotsent küsimuse nr 22 puhul (60%), mille õige vastus sisaldub ümbersõnastatuna konkreetset teksti pinnastruktuuris. Kaks teist valikuvarianti saab tähelepaneliku lugemise tulemusel selgelt välistada.

Lugemisosa 4. ülesandes tuli eksaminandidel tekstis markeeritud sõnadele leida antud kontekstis sobivad vasted. Ülesande keskmine sooritusprotsent oli 69,7%, mis on jällegi oluliselt kõrgem kui sama ülesandetüübi keskmine sooritus esmakasutamisel saksa keele riigeksamitöös 2007. a (vastavalt 55,4%). Alla 60% jäi keskmine sooritus vaid ühe küsimuse (nr 27) puhul, vastavalt 51%. Tegu oli sõna *“lässig”* vastega *“ungezwungen, locker”* kontekstis *“Die Golf tasche lässig über die Schulter”*. On hea meel tõdeda, et koolides on tehtud selle ülesande eduka lahendamise eelduseks rohkem tööd ka ükskeelsete sõnaraamatutega. See on eluliselt oluline oskus toimetulekuks ülikoolis, kus võõrkeelsete allikate lugemine on muutunud igapäevaseks. Kindlasti tuleb seoses seda tüüpi ülesandega tutvuda ülesande lahendamist hõlbustavate strateegiatega ning meeles pidada, et tegu ei ole pelgalt sünonüümide sobitamisega ilma teksti lugemata. Kuna tegu on lugemisülesandega ja sobivaid vasteid peab leida aitama just tekst kui kontekstuaalne tugi, siis on sageli tegu mitmetähenduslike või aktiivsesse sõnavarasse mittekuuluvate, kohati ka argikeelsete keelenditega, mille mõistmist ilma kontekstita või iseseisvat kasutamist eksaminandilt ei eeldatagi.

Hea emakeele- ja võõrkeeleoskusega eksaminand (vt B2-tase ja õppekava gümnaasiumiosa õpitulemuste kirjeldused) peaks abi saama ka sõnaliikide eristamise oskusest. Kui otsitakse vastet nimisõnale, saab välistada kõik verbide või adjektiivide vasted ja vastupidi.

2008. a kõige raskemaks osutunud ülesandetüübi *jah-ei-tekstis info puudub* vastusega ülesande puhul tuleks eksaminandidel ilmselt meeles pidada, et vastata saab lugemis- ja kuulamistekstide puhul alati ainult kuuldust või loetust tulenevalt. Ka siis, kui õige vastuseni jõudmine eeldab eksaminandilt tuletamist või järeldamist, sisaldub selleks vajaminev info tekstis ja kõrvale tuleb jätta oma arvamus või muu teadmine väljastpoolt teksti. Niimoodi talitades ei tohiks tekkida raskusi ka tekstis *info puudub*-vastusega küsimuste puhul, see info sellisel moel tekstis lihtsalt ei kajastu.

Kindlasti võiks ka lugemistekstide puhul anda sama soovitus, mis osaliselt kehtib kuulamistekstidegi puhul. Mõttekas on alati eelnevalt läbi lugeda küsimused ja ka esimest korda teksti tervikuna, et haarata enne konkreetsetele küsimustele vastamist teksti põhisisu, et siis juba selektiivset ning detailset lugemisviisi kasutades vajalikesse tekstiosadesse uuesti süveneda.

Lugemisosaga kokkuvõtteks võib öelda, et keskmise tulemusega 69,7% oli see 2008. a eksaminandidele jõukohane ning eksami kirjaliku osa paremuselt teine tulemus kuulamisosa järel. Võrreldes viimase kolme aasta lugemisosaga tulemusi, sooritasid 2008. a eksaminandid lugemistesti paremini kui kahel eelneval aastal, 2006. a oli keskmine sooritus vastavalt 66,4% ja 2007. a 60,5%. Ülesanded osutusid (v.a 2. ülesanne) eksaminandide jaoks raskusastmelt progresseeruvaks, 2. ülesanne osutus raskemaks kui 1., 3. ja ka 4. ülesanne.

3.4. Keelestruktuuriosa tulemused

Keelestruktuuriosa koosnes ka 2008. a eksamil kolmest erinevat tüüpi ja erineva raskusastmega ülesandest, mis suhtluspädevust kontrolliva testi põhimõtetest lähtuvalt tuginesid seotud tekstidele. Tekstide teemad käsitlesid kaht huvitavat projekti: Saksamaa lastehaiglates läbiviidavat naeruteraapiat ("Lachen ist die beste Medizin") ning Münchenis realiseerunud tudengite ideed pakkuda välja ühiskondliku liiklusvahendina tasuta jalgrattaid ("Fahrräder der Freiheit"). Kolmanda alusteksti "Wenn nicht jetzt, dann nie ..." teema oli otseselt seotud eksaminandide kui koolilõpetajate eluoluga, tagasivaatega kooliteele ning valikute tegemisega tulevikuks. Eksamil esinenud ülesandetüübid olid samad, mis 2007. a eksamitöös. Esimeses ülesandes (üksiküsimused 1–15) pidi eksaminand leidma lünkadesse etteantud kolmest vastusevariandist sobiva vaste, teine ülesanne (üksiküsimused 16–30) oli pangaga lünkülesanne, kus etteantud sõnade hulgast konteksti sobiva sõna leides tuli see panna ka grammatiliselt korrektsesse vormi. Kolmandas ülesandes (üksiküsimused 30–40) tuli eksaminandidel teksti igal real leida üks grammatiline viga, see alla joonida ning eksamitöö paremal serval selleks ettenähtud kohas ka parandada.

Keelestruktuuride tundmist kontrolliv osa osutus küllaltki ootuspäraselt kirjutamisosa järel eksami kirjaliku osa kõige madalama keskmise sooritusega (61%) osaks. Olgugi, et grammatilised vormid ja struktuurid ning sõnavara kui keelesüsteemi osad ei ole keeleõpetuse eraldi eesmärk, ei ole võimalik keelt omandada, ilma et neis valdkondades ei oleks häid teadmisi. Mida kõrgem on keeleoskuse tase, seda olulisemaks muutub suhtluseesmärgi täitmise kõrval ka viis, kuidas selleni jõutakse ehk siis väljenduse korrektsus.

	Keskmine sooritusprotsent	Madalaim tulemus (%)	Kõrgeim tulemus (%)	Standardhälve
1. ülesanne (7,5 punkti)	70,9	0	100	1,4
2. ülesanne (7,5 punkti)	59,3	0	100	1,7
3. ülesanne (5 punkti)	49	0	100	1,4
Kogu keelestruktuuriosa (20 punkti)	61	10	100	4.0

Tabel 11. 2008. a saksa keele riigieksami keelestruktuuriosa ülesannete tulemused

Keelestruktuuriosa üksikülesandeid ja –küsimusi analüüsid (vt tabel 11) näeme, et eksamitöös sisaldunud ülesannete raskusaste oli progresseeruv, keskmised sooritusprotsendid vastavalt 70,9%, 59,3% ja 49%. Ootuspäraselt osutus eksaminandidele kõige keerulisemaks teksti tervikstruktuurist arusaamist eeldav kolmas ülesanne, kus õpilastelt oodati ka produktiivset vea parandamist. Ka eksamitöö teine ülesanne, mis nõudis vaatamata olemasolevale sõnapangale õpilaselt lünkade ise täitmist, osutus esimesest kinnisest ülesandest, kus juhuslikkuse osakaal testiosa lõikes kõige suurem, oluliselt raskemaks. Siiski tuleb tõdeda, et võrreldes eelmise eksamiaastaga, lahendasid eksaminandid just valikvastustega ülesannet 2008. a u 6% võrra halvemini, kolmanda ülesandetüübi puhul on aga tegu pea 10%lise keskmise soorituse tõusuga.

Esimese ülesande üksikute küsimuste sooritus ei ole eriti kõikuv, alla 50% jäi see küsimuste nr 4 ja 5 vastustes (sooritus vastavalt 45% ja 49%). Esimene nimetatud küsimustest kontrollis hulgamäärsõna “beide” kasutamist mitmuse artikli “die” järel, teine küsimus oli suunatud sõnavara tundmisele. Eksaminandidelt oodati konteksti sobiva sõna “Voraussetzung” tähenduses “eeldus millekski” leidmist, kõrvutatuna konteksti mitesobivate sõnadega “Vorurteil” ja “Vorteil”. Siin oleks eksaminande sõnavaralünkade puhul pidanud aitama ka grammatiline teadmine, et ainuke naissoost sõna lõpp valikute hulgas on “-ung”, alustekstis oli ju selgelt antud nimisõnale eelnev naissoost signaalseeriv artikkel “die”, mis kordus ka omadussõna lõpus.

Keelestruktuuriosa teise ülesande puhul valmistasid eksaminandidele enim raskusi üksikülesanded nr 24, 27, 28 ja 30 (keskmised sooritus vastavalt 18%, 33%, 27% ja 34%). Küsimusele nr 24 suutis õige vastuse anda vaid 18% eksaminandidest, tegu oli eesliitelise reksiooniverbiga “aufrufen zu Dat.”, mis tuli lause ajavormist ja abitegusõnast “hat” tulenevalt panna täismineviku vormi. Probleeme tekitas ka teine ülesandes esinenud reksiooniverb “hoffen auf Akk”. Samuti tekitas paljudele raskusi eesliitelise verbi “vorschlagen” täismineviku vorm. Siit tulenevalt kindlasti üks teema, mis jätkuvalt vajab palju tähelepanu – ebareeglipärase tegusõnade põhivormid, mida vajatakse aegade moodustamiseks. Eksaminandidel tuleks kindlasti korrata ka eesliiteliste verbide kasutamist, mille põhivormide moodustamisel abistab lihtverbi tüvi. Ülejäänud madala sooritusprotsendiga üksikülesannete puhul sai komistuskiviks omadussõna käändelõpp, meessoost nimisõna genitiiv ja nn n-deklinatsiooni kuuluva laialt kasutusel oleva nimisõna “Name” käänamine. Selle ülesandetüübi puhul kaotatakse endiselt palju punkte just seetõttu, et leitakse ja kirjutatakse lünka küll õige sõna, kuid unustatakse või ei tulda toime õige grammatilise vormi moodustamisega. Jätakuvalt on sageli probleemiks lohakas käekiri, mis kahtluse korral (nt lõppude –m, -n ja -r eristamise mittevõimalikkus, eestikeelse kirja pildi “r” kasutamine saksa keelse tähe pähe, mis sarnaneb koheselt tähega “n”, suure algustähe unustamine lause alguses jms) jätab eksaminandi punktita, siia lisanduvad ka lihtsalt sõnade pangast mahakirjutamise vead.

Keelestruktuuriosa kolmanda ülesande puhul oli tegu kirjaliku osa kõige raskema ülesandega, endiselt osutub eksaminandide jaoks keeruliseks vigaste konstruktsioonide leidmine. Alla 40% keskmise sooritusega üksikülesannete oli 2, nr 31 ja nr 34 (sooritus vastavalt 25% ja 38%).

Esimesel juhul oli tegu verbi “sich bewerben” põhivormide mittetundmisega, teisel juhul eessõna “in” kasutamisega kindlas konstruktsioonis “in 20 Jahren”.

Kokkuvõtvalt võib keelestruktuuriosa kohta öelda, et see eksamiosa suudab hästi diferentseerida tugevamaid ja nõrgemaid õpilasi, kuna pakub kahe ülesande näol avatud ülesandeid, mille edukat sooritamist eksamisituatsioonis võimaldavad vaid omandatud teadmised ja oskused, juhuslikkuse võimalus kaob. Võrreldes 2008. a tulemusi selles testiosas kahe viimase eksamiaasta tulemustega näeme, et õige pisut on eksaminandide sooritus veelgi tõusnud. Tulemuste paranemine annab tunnistust järjepidevast tulemuslikust tööst keeletundides. Saksa keele grammatika ei ole kerge ja vajab järjepidevat tööd.

	Üldine M/N	Gümnaasium/ Täiskasvanute gümnaasium	Kutse- õppe- asutus	Suur- linna kool	Maa- konna- kesku- se kool	Valla- ja väike- linna kool	Teenin- duspiir- konnata kool	Eesti õppe- keelega kool	Vene õppe- keelega kool
Eksami- nandide arv	448 176 (39,3%)/ 272 (60,7%)	430 (96%)/ 17 (3,8%)	1 (0,2%)	147 (34,1%)	100 (23,2%)	103 (23,9%)	81 (18,8%)	325 (72,5%)	123 (27,5%)
Keskmine tulemus	12,2 (61%) 12,6 (63%)/ 12 (60%)	12,3 (61,5%)/ 10,8 (54%)	5 (25%)	11,9 (59,5%)	12,6 (63%)	11,6 (58%)	13,4 (67%)	12,8 (64,2%)	10,6 (53%)
Keskmise tulemuse usaldus- vahemik	11,8–12,6 12–13,2/ 11,5–12,4	11,9–12,7/ 8,4–13,3	—	11,2– 12,6	11,8– 13,4	10,9– 12,4	12,7– 14,1	12,4– 13,3	9,9– 11,3
Madalaim tulemus	2 (10%) 4 (20%)/ 2 (10%)	2 (10%)/ 4 (20%)	—	2 (10%)	4 (20%)	4 (20%)	4 (20%)	4 (20%)	2 (10%)
Kõrgeim tulemus	20 (100%) 20/ 20	20/ 18	—	20 (100%)	20 (100%)	19 (95%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)
Standard- hälve	4,01 4,04/ 3,98	4/ 4,8	—	4,2	4,2	3,9	3,1	3,9	4

Tabel 12. 2008. a saksa keele riigieksami keelestruktuuriosa tulemused eksaminandi soo, koolitüübi, koolide asukohatüübi ja õppekeele järgi

Keskmise sooritusprotsendi erinevus (11,2%) eesti ja vene õppekeelega õppuritel on statistiliselt oluline.

Noormeeste ja neidude tulemuste (vastavalt 63% ja 60%) erinevus keelestruktuuri osa sooritamisel ei ole statistiliselt oluline.

Keelestruktuuriosa keskmiste tulemuste analüüs kooli asukohatüübi järgi näitab, et teeninduspiirkonnata koolide tulemus (67%) eristub statistiliselt oluliselt suurlinnade ning valla- ja väikelinnade koolide (vastavalt 59,5% ja 58%), kuid mitte maakonnakeskuste koolide keskmistest tulemustest (63%).

3.5 Suulise osa tulemused

Suulise osa keskmine sooritus 85% (vt tabel 12) ei jäta kahtlust selles, et seeksamiosa on eksaminandidele igati jõukohane. Teisteksamiosade kõrval joonistub selgelt välja eksaminandide oluliselt kõrgem sooritus suulises osas.

	Üldine M/N	Gümnaasium/ Täiskasvanute gümnaasium	Kutse- õppe- asutus	Suur- linna kool	Maa- konna- kesku- se kool	Valla- ja väike- linna kool	Teenin- duspiir- konnata kool	Eesti õppe- keelega kool	Vene õppe- keelega kool
Eksami- nandide arv	448 176 (39,3%)/ 272 (60,7%)	430 (96%)/ 17 (3,8%)	1 (0,2%)	147 (34,1%)	100 (23,2%)	103 (23,9%)	81 (18,8%)	325 (72,5%)	123 (27,5%)
Keskmine tulemus	17 (85%) 16,9 (84,5%)/ 17,1 (85,5%)	17 (85%)/ 15,9 (79,5%)	8 (40%)	17 (85%)	16,6 (83%)	17,3 (86,5%)	17,2 (86%)	17 (85%)	16,9 (84,5%)
Keskmise tulemuse usaldus- vahemik	16,7–17,2 16,4–17,3/ 16,8–17,4	16,8–17,3/ 13,6–18,3	—	16,6– 17,5	15,9– 17,3	16,8– 17,8	16,7– 17,7	16,7– 17,3	16,4– 17,5
Madalaim tulemus	4 (20%) 4 (20%)/ 5 (25%)	5 (25%)/ 4 (20%)	—	9 (45%)	5 (25%)	10 (50%)	10 (50%)	5 (25%)	4 (20%)
Kõrgeim tulemus	20 (100%) 20/ 20	18 (90%)/ 18 (90%)	—	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)	20 (100%)
Standard- hälve	2,8 3/ 2,7	2,7/ 4,6	—	2,6	3,4	2,6	2,2	2,8	3

Tabel 13. 2008. a saksa keele riigeksami suulise osa tulemused eksaminandi soo, koolitüübi, koolide asukohatüübi ja õppekeele järgi

Suulise osa puhul on endiselt vajalik tähelepanu pöörata just hindamise objektiivsuse küsimustele, kuna keskmise soorituse vahe teisteksamiosadega on 2008. a saksa keele riigeksami minimaalselt 11,9% (kuulamine), maksimaalselt 23,9% (keele struktuur), vahe kirjutamisega vastavalt 20%. Võrreldes 2007. a eksamiga on keskmine tõusnud veel 2,5% võrra (sooritused 2007. a 82,4%, 2008. a 84,9%).

Kuna välishindajate rakendamiseks riigeksami suulises osas puuduvad hetkel võimalused, siis peaks objektiivsuse huvides võõrkeeleeksamil sisse viima kohustusliku lindistamise. Hetkel puudub eksamikoostajatel adekvaatne info eksamil toimuvast, eksaminandidel aga alus võimalikuks tulemuse apelleerimiseks.

Juba mitmendat aastat võib saksa keele riigeksami puhul täheldada ka üllatavat asjaolu, et samal ajal, kui vene õppekeele koolide õpilaste tulemused kõigis ülejäänud eksamiosades on eesti õppekeele koolide õpilaste tulemustest keskmiselt 10–13% võrra madalamad, ollakse eksami suulises osas ühtviisi head, keskmiste erinevus eesti õppekeele koolidega võrreldes on statistiliselt olematu. Kuigi kindlasti saab siin väidelda teemal, et tegemist on kommunikatiivselt orienteeritud keeleõppega ning et suulise osa puhul mängib kaasa ka temperament, on siiski vahe

teiste eksamiosade tulemustega ülemäära suur – peaksid ju ka suulises kõnes esile tulema grammatika-, väljendusoskuse või teksti struktureerimisel esinevad vead, mis on tinginud oluliselt madalamaid tulemusi kirjutamis- või keelestruktuuriosas.